

УДК 016(=411.16):027.7:378.4(477.74)

Мурашко Олена Сергіївна,

завідувач Інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова
вул. Преображенська, 24, м. Одеса, 65082, Україна
тел.: (048) 722 12 10
e-mail: bibik@onu.edu.ua

ЮДАЇКА В НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ОНУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА: СТВОРЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ПОКАЖЧИКА

У статті висвітлюється досвід створення бібліографічного покажчика, присвяченого юдаїці у фондах Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова. Розкрито структуру, зміст, принципи відбору видань до покажчика. Надано відомості про ідею створення єврейської періодики. Визначені основні дослідники єврейства, зокрема такі, що вивчали історію, культуру та освіту євреїв в Одесі.

Ключові слова: юдаїка, євреї, Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, Наукова бібліотека, Одеса.

Юдаїка в ХХІ ст. вивчається в академічних інститутах та університетах більшості розвинених країн світу. З 2011 р. вперше був введений факультатив з вивчення сучасної юдаїки і в ОНУ імені І. І. Мечникова. «В рамках факультативу студенти, аспіранти та викладачі університету вивчали іврит, слухали лекції одеських спеціалістів та готували дослідницькі роботи з тематики факультативу. Введення програми академічної юдаїки в Одеському університеті дозволяє його вихованцям брати участь в міжнародних освітніх і науково-дослідних програмах, дає можливість студентам і аспірантам мати наукового керівника або консультанта за кордоном для роботи з вузької темі. Але це зайняття також повертає до історії рідного міста, розширює можливості ознайомитися з єврейською складовою історії і культури міста Одеса» [4, с. 30, 31].

В рамках університетського проекту «Вивчення юдаїки та ізраїлезнавство» («Jewish-Israeli studies») в Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова ведеться робота з вивчення книжкового фонду на предмет виявлення книг відповідної тематики. Ця робота обумовлена актуальністю мультидисциплінарних підходів до дослідження і викладання юдаїки в Одесі. Так, були влаштовані відкриті перегляди літератури: в 2011 р. – «Скарби єврейського народу в фондах НБ ОНУ імені І. І. Мечникова», в 2017 р. – «Розвиток юдаїки в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова на матеріалах з фондів Наукової бібліотеки». Результатом наукових досліджень в даному напрямку став бібліографічний покажчик «Юдаїка в Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова», який вийшов в рамках серії «Книжкові колекції Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова».

Бібліографічний покажчик літератури «Юдаїка у Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова» [12] – перша спроба зібрати докупи світ історії, релігії та культури єврейського народу, зосереджений у книгах, брошурах, журналах і газетах, що зберігаються у книгосховищі Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Науково-дослідна робота в даному напрямку проводилась у співпраці з факультетом історії і філософії ОНУ в особі канд. філос. наук О. С. Петриківської, яка виступає науковим редактором видання. Покажчик був зібраний головним бібліотекарем В. В. Самодуровою. У підготовці видання брали участь: головний редактор – ректор ОНУ І. М. Коваль, відповідальний редактор – директор НБ М. О. Подрезова, бібліографічний редактор – завідувач Інформаційно-бібліографічного відділу О. С. Мурашко.

Мета видання – ввести до наукового обігу матеріали, які стануть у нагоді вченим, дослідникам, викладачам, працівникам редакцій та національних товариств, студентам, учням та всім, хто цікавиться історією та культурою єврейського народу. Покажчик надасть можливість проведення пошуку та розкриття для читачів значного обсягу інформації, що охоплює достатньо великий відрізок часу.

Видання відкриває змістовна вступна стаття О. С. Петриківської. В ній увага зосереджена на питаннях, пов'язаних з актуальністю досліджень з галузі юдаїки в м. Одеса і можливостями її вивчення [9]. Потім публікується бібліографічний покажчик, який складається із статті «Від укладачів», де позначені принципи складання покажчика, критерії відбору літератури і зміст видання, безпосередньо покажчика і допоміжного апарату. До допоміжного апарату відносяться: іменний покажчик, перелік одеських видань і перелік праць на єврейській мові.

За мовою відображення документів покажчик є багатомовним: публікації представлені українською, а також іншими європейськими мовами. Покажчик містить 113 видань на мові іврит та ідиш, бібліографічний опис яких, за правилами складання алфавітного каталогу в Науковій бібліотеці, поданий українською, російською або англійською мовами з вказівкою в галузі приміток на мову оригіналу.

До покажчика увійшли тільки книги, періодичні та продовжувані видання в цілому (окремі публікації у формі статей та доповідей не включені до покажчика). Для вдалого виявлення літератури та складання бібліографічних описів, був використаний довідково-пошуковий апарат бібліотеки та авторитетні бібліографічні покажчики минулих часів видання. Хронологічні рамки літератури, що увійшла до покажчика, охоплюють п'ять століть. Серед літератури є стародруки XVI–XVII ст., рідкісні – XVIII–XIX ст., змістовні монографії та матеріали конференцій XX ст., а також і сучасні видання XXI ст. Серед зазначених видань багато таких, що були надруковані в одеських видавництвах.

Бібліографічний покажчик побудований за систематичним принципом. Перший розділ містить відомості про загальні роботи з єврейства: видання з історіографії, довідники, енциклопедичні, бібліографічні та періодичні видання.

Ідея створення єврейської періодики виходила з єврейського середовища та була сформульована у кінці 1845 р. Реалізована вона була лише у 1860 р. посредством заснування щотижневика «Ха-Меліц» німецькою мовою та іврит. Історія російсько-єврейської періодики починає своє існування також у 1860 р. – В Одесі вийшов журнал (щотижневик) руських євреїв «Разсвет». Наступниками журналу стали знову одеські видання – «Сіон» (1861–1862) та «День» (1869–1871). Переклади єврейських письменників творів світової літератури друкувалися переважно в російсько-єврейському щомісячнику «Восход» та його додатку «Недельная хроника «Восхода» (СПб., 1881–1899). Ці видання відрізнялися високим художнім рівнем. З 1904 р. видавалися, але згодом були закриті через цензуру, видання «Еврейская жизнь», «Хроника еврейской жизни», «Еврейский народ». Реакція, що наступила після поразки першої російської революції, призвела до зменшення числа єврейських видань, зокрема російською мовою. У Петербурзі виходила газета «Еврейский мир» (1910–1911), «Еврейская старина» (1909–1930), в Одесі – щомісячники «Еврейская будущность» (1909), «Новая Иудея» (1908), «Еврейское обозрение» (1912), щотижневик «Еврей» (1902–1914), у Кишиневі – суспільно-політичний журнал «Еврейская хроника» (1911–1912). Цікавим фактом лишалося те, що журналістика стала популярним заняттям серед євреїв, що відійшли від релігії з середини XIX ст. Державна служба була недоступна для представників єврейської національності, тому досить популярними серед них стали професії адвоката, лікаря і журналіста [3]. У XX–XXI ст. також продовжують видаватися єврейські журнали: «Єврейська душа», «Мигдаль», «Морія».

Окремий розділ містить джерела з історії єврейського народу, його правовий статус у різні епохи його існування: у біблійний період, в епоху другого Храму та талмудичний період, у часи середньовіччя та у сучасності.

Одним із дослідників єврейської історії є Семен Маркович Дубнов (1860–1941) – єврейський історик, публіцист та громадський діяч, один з класиків та творців наукової історії єврейського народу. Зробивши предметом своїх досліджень життя народу в усіх її проявах, вчений аналізував і розвиток внутрішньої суспільної діяльності, історію релігійних течій та історію культури; при цьому власно єврейська історія розглядається в нерозривному зв'язку з історією країн перебування. У 1900-х рр. почала виходити «Всеобщая история евреев» (т. 1, Одеса, 1901; 1903–1905 рр. – як додаток до журналу «Восход»; окреме видання у 3., СПб., 1904–1906 рр.; четвертий том вийшов під назвою «Новейшая история еврейского народа, 1789–1881» (Пг., 1914). С. М. Дубнов брав участь у

створенні «Еврейской энциклопедии», був автором і редактором щорічника «Еврейская старина» [7].

«История израильского народа» – робота французького історика, спеціаліста з семітології, філософа та письменника XIX ст. Ернеста Ренана є вступною частиною до фундаментальної праці «История происхождения христианства» (найбільш відома з її частин – «Жизнь Иисуса»), яка принесла автору світову популярність. Ренан висвітлював усю стародавню історію єврейського народу та досліджував його роль у виникненні християнства. Ренан – незвичайний історик, перш за все він – філософ, який пропонував у своїх творах власний погляд, що відрізнявся від інших, на ту чи іншу епоху. Крім традиційних наукових методів (аналіз історичних джерел, філологічний аналіз тощо) Ренан використовує історичну інтуїцію, що є незамінною при розгляді періодів, про які вчені мають переважно відомості міфологічного характеру. В цьому підході, на думку істориків, які підготували видання російською мовою (С. М. Дубнов, С. Г. Лозинський, І. З. Берлін), є й сила, й слабкість досліджень Ренана. Його твори безсумнівно володіють художньо-історичною та філософсько-релігійною цінністю [6].

Цілий ряд видань складають книги з історії євреїв на різних територіях: в Україні, в Європі та світі, в Росії, в СРСР. Книги про трагедію єврейського народу під час Другої світової війни зібрані у спеціальному розділі.

Окремо виділені видання про євреїв в Одесі. Наприкінці XIX – початку XX ст. Одеса стала вагомим єврейським центром, де жили і працювали численні єврейські письменники, публіцисти, історики, поети, що писали свої твори як на івриті та ідиш, так і російською мовою. Різні аспекти культурної та просвітницької діяльності єврейської общини Одеси починаючи з моменту заснування міста до початку XX ст. висвітлює монографія «История еврейского просвещения в Одессе» А. Чудновського [11]. Автор аналізує тенденції розвитку єврейської освіти, розповідає діяльність благодійних та просвітницьких товариств, друкованих видань та єврейських типографій.

Уявлення про розвиток єврейської освіти та просвітництва можна дізнатися зі звітів різних установ, організацій та товариств: Одеського єврейського центрального комітету з надання допомоги постраждалим від погромів 1905 р., Бібліотеки Товариства взаємної допомоги прикажчиків-євреїв міста Одеси імені С. Л. Бернфельда, Одеського відділення Товариства розповсюдження просвітництва серед євреїв, Новоросійського університету, технічних та професійних навчальних закладів м. Одеси тощо.

У 1852 р. в Одесі вже працювало 4 єврейські школи, 11 приватних пансіонів, 59 училищ. Починаючи з 50-х рр. XIX ст. почала зростати кількість єврейських учнів у середніх навчальних закладах. Цьому також сприяв статус гімназій та прогімназій,

затверджений у 1864 р., який не обмежував учнів у віросповіданні. Багато євреїв отримувало освіту в Новоросійському університеті, що був створений у 1865 р. [10].

До покажчика також увійшли праці відносно релігії, філософії та культури, етнографії та фольклору, мовознавства та літературознавства.

Йозеф Львович Клаузнер – один з ініціаторів відродження національної єврейської культури на івриті, а також один із засновників нової дисципліни – біблеїстики. Основні напрямки його наукових публікацій – історія єврейської літератури, літературознавство, історія стародавньої Палестини за оригінальними джерелами, Біблія та раннє християнство, загальна історія єврейського народу, лінгвістика. У 1900 р. у Бердичіві була надрукована російською мовою книга «Новоеврейская литература», що була перевидана в Одесі у 1912 р., пізніше перекладена мовою іврит (1920) та німецькою мовою (1921). У 1911 р. також в Одесі була опублікована книга «Происхождение и характер древнееврейской литературы» [5, с. 45].

Інтерес становить розділ, який присвячений художній єврейській літературі. Він являє собою міні-бібліографічний покажчик. Всі видання художньої літератури розташовані за алфавітом прізвищ авторів творів. Про кожного письменника були наведені довідки. Тож в покажчику представлені їх дати життя, а також літературні псевдоніми або справжні імена, якщо письменники були більш відомі під псевдонімами. В окремий розділ виділена українська та світова література, яка написана мовами іврит та ідиш.

У рамках кожного з підрозділів література підібрана за хронологією видань. Кожний бібліографічний опис супроводжується шифром зберігання даної роботи у книгосховищі Наукової бібліотеки ОНУ імені І. І. Мечникова.

Маючи на увазі, що деякі наукові розвідки про публікації з історії єврейства були надруковані у малотиражних часописах ще на початку минулого століття, але не втратили своєї актуальності до нашого часу, укладачі визнали за необхідне включити їх до бібліографічного покажчика у вигляді додатків. Тексти, що розміщені у додатках, відбиваються за сучасними правилами правопису із збереженням стилістичних та мовних особливостей, а також пунктуації оригіналів. Написання власних імен в документах залишено без змін. Так, у виданні таким чином надруковані праці С. Я. Борового «Нариси з історії єврейської книги на Україні» [1] й «Еврейские газеты перед судом «ученых евреев»» [2], а також витяги з праці «Одеська періодична преса років революції та громадянської війни 1917–1921» [8]. Останнє – це бібліографічний покажчик, що був складений колишнім директором Центральної наукової бібліотеки м. Одеси (НБ ОНУ у 1930–1933 рр.) С. Л. Рубінштейном та його помічниками Штейгвандом, Варнеке, Рапопорт, Ходжаш, П'ятницькою. Це не просто перелік назв періодичних видань, це – ґрунтовна

вступна стаття, це власне перелік періодичних видань, складений за періодами революційних подій, це паспорта та анотації до кожного видання.

Показчик містить рідкісні видання та стародруки з юдаїки. Серед них, наприклад, праці Йосипа Флавія, різні видання Тори та Талмуда, книги, присвячені історії, праву, мові, літературі та культурі євреїв. Деяка кількість книг належить до іменних книжкових колекцій Воронцова та Строганова, що зберігаються у Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова.

Сподіваємось, що видання стане поштовхом як для подальших досліджень з вивчення єврейства, так і поповнення показчика новими виданнями з даної тематики.

Список використаної літератури:

1. *Боровий С. Я.* Нариси з історії єврейської книги на Україні / С. Я. Боровий ; Укр. наук. ін-т книгознавства. – Київ, 1925–1926. – Ч. 1 : Єврейська книга на Україні в добу хасидизму. – 1925. – 14 с. ; Ч. 2 : Розгром. – 1926. – 15 с. – Окр. відб. з журн. «Бібліол. вісті» (1925, № 1–2 ; 1926, № 1).
2. *Боровой С. Я.* Еврейские газеты перед судом «ученых евреев» (два эпизода) / С. Я. Боровой. – С. 282–293. – Отд. отт. из сб. «Еврейская мысль» (Л. : Сеятель. 1926. Т. 2. 318 с.).
3. *Гетманский Э.* Русско-еврейская периодическая печать и ее влияние на еврейскую литературу [Электронный ресурс] / Э. Гетманский // Заметки по еврейской истории. – 2015. – № 8–9. – Электрон. дан. – Режим доступа: <https://bit.ly/2QC4b7E> (дата обращения: 03.12.2018). – Назв. с экрана.
4. *Елпатьевская В.* Изучение иудаики и израилюведения в Одессе (по материалам фондов НБ ОНУ) / В. Елпатьевская, Е. Петриковская // Иудаика в Одессе : сб. ст. по итогам работы программы по иудаике и израилюведению Одес. нац. ун-та им. И. И. Мечникова. – Одесса, 2013. – Вып. 2. – С. 28–46. – Электр. аналог печ. изд.: <https://bit.ly/2AU2S9Z> (дата обращения: 04.12.2018).
5. *Елпатьевська В. С.* Вивчення юдаїки та ізраїлюзнавство в Одесі / В. С. Елпатьевська, О. С. Петриківська // Вісн. Одес. нац. ун-та. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2012. – Т. 17, вип. 1 (7). – С. 39–56.
6. Издательство «Альфарет». Каталог. Ренан Э. Ж. История израильского народа : в 2 т. Репринт. изд. 1908–1912 гг. [Электронный ресурс]. – Электрон. дан. – СПб., 2007–2018. – Режим доступа: <https://bit.ly/2G16xc1> (дата обращения: 04.12.2018). – Назв. с экрана.
7. Историк еврейского народа : [Дубнов С. М.] [Электронный ресурс] // Евраика : блог Еврейской библиотеки – Культурный центр им. Ицика Мангера. – Электр. дан. – Кишинев, 2015, 10 сент. – Режим доступа: <https://bit.ly/2Q9fqVw> (дата обращения: 03.12.2018). – Назв. с экрана.
8. Одеська періодична преса років революції та громадянської війни, 1917–1921 : бібліогр. розвідка / ред. та авт. вступ. ст. С. Л. Рубінштейн ; упоряд. Г. Д. Штейнванд. – Одеса, 1929. – ЛП с. – Окр. відб. з «Пр. Одес. центр. наук. б-ки» (1929, т. 3).
9. *Петриківська О. С.* Judaica в фондах НБ ОНУ і сучасні дослідження єврейської історії та культури / О. С. Петриківська // Юдаїка в Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова : бібліогр. покажч. / Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. – Одеса : Фенікс, 2018. – С. 4–17.
10. Россия. Эпоха «Великих реформ» (1855–81) // Электронная еврейская энциклопедия / Всемирный ОРТ. – Электр. дан. – Иерусалим, 2018, 1 февр. – Режим доступа: <https://bit.ly/2KSxuxt> (дата обращения: 04.12.2018). – Назв. с экрана.
11. *Чудновский А.-А. Р.* История еврейского просвещения в Одессе / А.-А. Р. Чудновский. – Иерусалим, 2010. – 323 с.
12. Юдаїка в Науковій бібліотеці ОНУ імені І. І. Мечникова : бібліогр. покажч. / авт. вступ. ст. та наук. ред. О. С. Петриківська ; упоряд. В. В. Самодурова ; гол. ред. І. М. Коваль ; відп. ред. М. О. Подрезова ; бібліогр. ред. О. С. Мурашко ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Наук. б-ка.

– Одеса : Фенікс, 2018. – 158 с. – (Книжкові колекції Наукової бібліотеки Одеського національного університету імені І. І. Мечникова).

References

- [1]. Borovyi S. Ya. *Narysy z istorii yevreiskoi knyhy na Ukraini [Essays on the history of the Jewish book in Ukraine]*. Part 1: Yevreiska knyha na Ukraini v dobu khasydyzmu [The Jewish Book in Ukraine on the Hasidic Age]. Kyiv. 1925, 14 p.; Part 2: Rozghrom [Defeat]. Kyiv. 1926, 15 p.
- [2]. Borovoy S. Ya. *Yevreyskie gazety pered sudom «uchenykh evreev» (dva epizoda) [Jewish newspapers before the court of "Jewish scholars" (two episodes)]*. pp. 282–293.
- [3]. Getmanskii E. Russko-evreyskaya periodicheskaya pechat i ee vliyanie na evreyskuyu literaturu [The Russian-Jewish periodical press and its influence on Jewish literature]. *Zametki po evreyskoy istorii [Notes on Jewish history]*. 2015, no 8–9. Available at: <https://bit.ly/2QC4b7E>.
- [4]. Yel'patevskaya V., Petrikovskaya Ye. *Izuchenie iudaiki i izrailevedeniya v Odesse (po materialam fondov NB ONU) [Jewish Studies and Israeli Studies in Odessa (based on materials of the National University ONU)]*. *Iudaika v Odesse [Judaica in Odessa]*. Odessa, 2013, vol. 2, pp. 28–46.
- [5]. Yel'pativska V. S., Petrykivska O. S. *Vyvchennia yudaiky ta izraileznavstvo v Odesi [Study of Judaism and Israeli Studies in Odessa]*. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho univertetu. Seriya: Bibliotekoznavstvo, bibliograficheskoye, knyhoznnavstvo [Odesa National University Herald: Library studies, Bibliography studies, Bibliology]*. 2012. t. 17, vol. 1 (7), pp. 39–56.
- [6]. *Izdatelstvo «Alfaret». Katalog. Renan E. Zh. Istoriya izraillskogo naroda [Publishing "Alfaret." Catalog. Renan E. Zh. The history of the Israeli people]*. Sankt-Peterburg, 2007–2018. Available at: <https://bit.ly/2G16xc1>.
- [7]. *Istoriik evreyskogo naroda: Dubnov S. M. [Historian of the Jewish people: Dubnov S.M.]. Ebraika: blog Yevreyskoy biblioteki – Kulturnyy tsentr imeni Itsika Mangera [Ebraika: blog of the Jewish library - the Cultural center named after Itzik Manger]*. Kishinev, 2015, 10 sentyabrya. Available at: <https://bit.ly/2Q9fqVw>.
- [8]. *Odeska periodichna presa roktiv revoliutsii ta hromadianskoi viiny, 1917–1921 [Odessa periodical press of the years of revolution and civil war, 1917-1921]*. Odessa, 1929, LII p.
- [9]. Petrykivska O. S. *Judaica v fondakh NB ONU i suchasni doslidzhennia yevreiskoi istorii ta kultury [Judaica in the Funds of the National Academy of Sciences of Ukraine and contemporary studies of Jewish history and culture]*. *Yudaika v Naukovii bibliotetsi ONU imeni I. I. Mechnykova [Judaica in the Scientific library of the ONU named after I. I. Mechnikov]*. Odessa, 2018. pp. 4–17.
- [10]. Rossiya. Epokha «Velikikh reform» (1855–81) [Russia. Epoch of the “Great Reforms” (1855–81)]. *Elektronnaya evreyskaya entsiklopediya [Jewish Jewish Encyclopedia]*. Ierusalim, 2018, 1 fevralya. Available at: <https://bit.ly/2KSxuxt>.
- [11]. Chudnovskiy A.-A. R. *Istoriya evreyskogo prosveshcheniya v Odesse [History of Jewish Enlightenment in Odessa]*. Ierusalim, 2010, 323 p.
- [12]. *Yudaika v Naukovii bibliotetsi ONU imeni I. I. Mechnykova [Judaica in the Scientific Library of the ONU named after I. I. Mechnikov]*. Odessa, 2018, 158 p.

Мурашко Е. С.,

заведующая Информационно-библиографического отдела Научной библиотеки

Одесского национального университета имени И. И. Мечникова

ул. Преображенская, 24, м. Одеса, 65082, Украина

тел. : (048) 722 12 10

e-mail: bibik@onu.edu.ua

ИУДАИКА В НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКЕ ОНУ ИМЕНИ И. И. МЕЧНИКОВА: СОЗДАНИЕ БИБЛИОГРАФИЧЕСКОГО УКАЗАТЕЛЯ

В статье освещается опыт создания библиографического указателя, посвященного юдаике в фондах Научной библиотеки ОНУ имени И. И. Мечникова. Раскрыта структура, содержание, принципы отбора изданий к указателю. Предоставлены сведения об идее создания еврейской периодики. Определены основные исследователи еврейства, которые изучали историю, культуру и образование евреев в Одессе.

Ключевые слова: иудаика, евреи, Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова, Научная библиотека, Одесса.

Murashko O. S.,

Head of the Information-Bibliographical Department Scientific Library of

Odesa I. I. Mechnikov National University

24, Preobrazhenska St., Odessa, 65082, Ukraine,

tel.: (0482) 34 80 11

e-mail: bibik@onu.edu.ua

JUDAICIAN IN THE SCIENTIFIC LIBRARY ON THE NAME OF I. I. MECHNIKOV: CREATION OF BIBLIOGRAPHIC INDICATOR

The article describes the experience of creating a bibliographic index devoted to Judaica in the funds of the Scientific Library of the ONU named after II Mechnikov. The structure, content, principles of the selection of publications to the index are revealed. Information about the idea of creating Jewish periodicals is given. The main scholars of Jewry, in particular those who studied the history, culture and education of Jews in Odessa, were identified.

Keywords: Judaism, Jews, Odesa National University named after I. I. Mechnikov, Scientific Library, Odessa.